

Den nasjonale prøven i lesing på 8. og 9. trinn, 2011

Rapport basert på populasjonsdata

Anna Eriksen og Astrid Roe
Institutt for lærerutdanning og skoleforskning
Universitetet i Oslo

HOVEDRAPPORT

INNLEDNING.....	2
VALIDITET	2
RESULTATER FOR PRØVEN SOM HELHET.....	5
RESULTATER PÅ TEKSTNIVÅ	6
<i>Variasjon i vanskegrad</i>	6
RESULTATER PÅ OPPGAVENIVÅ.....	7
LESEMÅTE OG OPPGAVEFORMAT	9
KJØNNSFORSKJELLER.....	10
<i>Kjønnforskjeller på tekstnivå</i>	11
<i>Kjønnforskjeller på oppgavenivå</i>	12
<i>"Jenteoppgaver" og "gutteoppgaver"</i>	13
BLANKE SVAR.....	15
HOVEDTENDENSER OG PEDAGOGISKE KONSEKVENSER.....	18
VEDLEGG.....	19
VEDLEGG 1: TEKNISK RAPPORT 8. OG 9. TRINN	19
<i>Item-analyse av alle oppgavene</i>	19
VEDLEGG 2: BESKRIVELSER AV LESEKOMPETANSE PÅ DE FEM ULIKE NIVÅENE	22
REFERANSER.....	23

Tabeller

Tabell 1: <i>Tekster, tekstdomener, sjangrer og aktuelle fagområder</i>	3
Tabell 2: <i>Oversikt over tekster og oppgaver m/beskrivelser, p-verdier og prestasjonsforskjell</i>	4
Tabell 3: <i>Prosentvis fordeling på prestasjonsnivåer for 8. og 9. trinn</i>	5
Tabell 4: <i>Tekster i leseprøven etter økende vanskegrad</i>	6
Tabell 5: <i>De ti vanskeligste oppgavene i prøven</i>	7
Tabell 6: <i>Gjennomsnittlige p-verdier for ulike lesemåter og oppgaveformater</i>	9
Tabell 7: <i>Kjønnforskjeller i lesekompetanse, p-verdier og effektstørrelser</i>	10
Tabell 8: <i>Kjønnforskjell i lesekompetanse etter kompetansenivåer (prosentandeler)</i>	10
Tabell 9: <i>Tekster i leseprøven etter synkende kjønnforskjell på 8. trinn</i>	11
Tabell 10: <i>Kjønnforskjell for lesemåte og oppgaveformat, 8. trinn</i>	12
Tabell 11: <i>Kjønnforskjell for lesemåte og oppgaveformat, 9. trinn</i>	12
Tabell 12: <i>Gutte- og jenteoppgaver definert ved kjønnsdifferanse i p-verdi på 8. trinn</i>	13
Tabell 13: <i>Gjennomsnittlig prosentandel jenter og gutter som svarer blankt på oppgavene på 8. og 9. trinn</i>	16

Figurer

Figur 1: <i>Prosentvis fordeling på prestasjonsnivåer for 8. og 9. trinn</i>	5
Figur 2: <i>P-verdier for hver av oppgavene på 8. og 9. trinn</i>	7
Figur 3: <i>Jenter og gutters lesekompetanse fordelt på nivåer på 8. og 9. trinn (prosentandeler)</i>	11
Figur 4: <i>Prosentandel elever på 8. og 9. trinn som ikke har svart på hver oppgave</i>	15
Figur 5: <i>Prosentandel elever på 8. trinn som ikke har svart på hver oppgave (kjønnsdelt)</i>	17

Innledning

Denne rapporten er basert på resultatene fra samtlige elever som gjennomførte leseprøven på 8. og 9. trinn i september 2011. Datagrunnlaget for undersøkelsen er 58 171 elever på 8. trinn og 59 019 elever på 9. trinn. Prøvetiden var 90 minutter, og prøven besto av et hefte med sju tekster og 42 oppgaver. Ved oversettelse til nynorsk oppstod det en feil i en av oppgavene, og denne oppgaven ble tatt ut av resultatgrunnlaget. Resultatene som blir presentert i denne rapporten, er derfor basert på 41 oppgaver.

Resultatene blir presentert i form av p-verdier, det vil si prosentandeler elever som fikk poeng på hver oppgave. Det blir rapportert gjennomsnittlige p-verdier for alle elevene på hvert årstrinn og for jenter og gutter. Dette gjøres både samlet for hele prøven og for hver enkelt oppgave. Oppgavene blir også kategorisert etter ulike kriterier på tekst- og oppgavenivå, og det blir gitt resultater totalt og for jenter og gutter basert på disse kriteriene. Forskjellene mellom kjønnene og mellom ulike oppgaveformater og lesekompetanser blir rapportert i form av differanser i p-verdier. For prøven som helhet blir kjønnsforskjellene også rapportert som effektstørrelser, altså som differanser målt med standardavviket som enhet. Det samme gjelder forskjeller mellom 8. og 9. trinn totalt.

Funnene i undersøkelsen blir fortløpende tolket i lys av kvaliteter ved tekstene og oppgavene i selve prøven og med referanse til lese- og tekstforskning. Samsvar og ulikheter mellom tidligere undersøkelser og den inneværende blir også kommentert. Til slutt vil vi forsøke å si noe om hva resultatene indikerer om lesekompetansen til norske elever ved starten av ungdomsskolen og komme inn på mulige pedagogiske konsekvenser for leseopplæringen på mellomtrinnet.

Validitet

Lesing er en grunnleggende ferdighet i alle fag, derfor er det et mål at leseprøven også gjenspeiler dette i så stor grad som mulig. Siden prøven gjennomføres tidlig på åttende trinn, bygger den på målene for lesing i de ulike fagene etter sjuende trinn i *Kunnskapsløftet*. Disse kompetansemålene er relativt generelle, derfor uttrykker tekstutvalget og oppgavene i prøven vår fortolkning av dem. Kunnskap om den aktuelle aldersgruppas lesekompetanse ligger også til grunn for tekstutvalget og utformingen av prøven.

Mange av tekstene i prøven vil kunne være aktuelle i mer enn ett fag. Novellen *Deportert midt i frokosten* tar for eksempel opp en etisk problemstilling og vil kunne inngå både i RLE- og norskfaget. Teksten *Redd Barna* kan inngå i matematikk og samfunnsfag, mens talen *Tilbake til skolebenken* passer både i samfunnsfag og som sakprosaetekst i norskfaget. Norsk og samfunnsfag er i større grad representert enn andre fag, men med bare sju tekster begrenser den faglige bredden seg. Musikk og kroppsøving er for eksempel ikke representert i denne prøven.

Deportert midt i frokosten og *Tilbake til skolebenken* er tradisjonelle sammenhengende verbaltekster som skal leses fra begynnelse til slutt. I tekstene *Landskapsmaleren Claude Monet* og *Rett i neven* spiller også løpende verbaltekst hovedrollen, men her er det også innslag av fotografier med tilhørende bildetekster. De tre øvrige tekstene er sammensatte og består av ulike tekstressurser som for

eksempel punktlistor, tabeller, grafiske elementer og figurer. Tabellen nedenfor viser utvalget av tekster i samme rekkefølge som de hadde i prøveheftet:

Tekster	Tekstdomener og sjangrer	Aktuelle fagområder
<i>Landskapsmaleren Claude Monet</i>	Sakprosa: fagartikkel + fotografi	Kunst og håndverk
<i>Ungdom i arbeidslivet</i>	Sakprosa: informasjonstekst m/punktliste	Samfunnsfag
<i>Deportert midt i frokosten</i>	Skjønnlitteratur: novelle	Norsk, RLE
<i>Norsk rødliste 2010</i>	Sakprosa: tabell	Naturfag
<i>Redd Barna</i>	Sakprosa: regnskap + verbaltekst + kakediagram	Samfunnsfag, matematikk
<i>Rett i neven</i>	Sakprosa: reportasje + matoppskrifter	Mat og helse
<i>Obama: Tilbake til skolebenken</i>	Sakprosa: tale + fotografi	Norsk, samfunnsfag

Tabell 1: Tekster, tekstdomener, sjangrer og aktuelle fagområder

Læreplanen ligger til grunn, ikke bare for utvalget av tekster, men også for konstruksjonen av oppgaver. I lesing etter Kunnskapsløftet legges det vekt på å finne fram til informasjon, å forstå og tolke tekster og reflektere over dem og komme med kritiske vurderinger. Oppgavene er derfor inndelt i følgende tre kategorier:

1. finne informasjon
2. forstå og tolke
3. reflektere over og vurdere form eller innhold.

I 2011-prøven er det 51 prosent tolke-oppgaver, mens andelen finne- og reflektere-oppgaver er på henholdsvis 27 og 22 prosent. Grunnene til at prøven inneholder et moderat antall refleksjonsoppgaver er at disse krever at elevene både forstår teksten og mener noe om den på bakgrunn av egne kunnskaper og erfaringer, noe som kan være relativt utfordrende for elever i begynnelsen av ungdomsskolen. For det andre vil de fleste refleksjonsoppgavene være åpne, og dermed mer tidkrevende å vurdere.

Elever på åttende og niende trinn er på forskjellige kompetansenivåer når det gjelder lesing. Vi har derfor lagt vekt på å finne fram til tekster med forskjellig lengde og vanskegrad, samt å konstruere oppgaver på forskjellige nivåer. Tabell 2 viser hvordan oppgavene kan beskrives etter ulike kriterier. Tabellen inneholder også gjennomsnittlige resultater i form av p-verdier for alle elever på begge trinn, samt differansene mellom de to trinnene. Etter resultatene for hver enkelt oppgave står gjennomsnittresultatene for hver tekst med uthevet skrift. Til slutt oppgis gjennomsnittresultatene for hele prøven.

Oppgave	Tekst	Oppgaveformat	Aspekt	8.trinn	9.trinn	Dif (9-8)
1	Monet	Flervalg	Finne	59,3	62,5	3,2
2	Monet	Flervalg	Tolke	81,2	84,6	3,3
3	Monet	Flervalg	Reflektere	75,4	79,1	3,7
4	Monet	Flervalg	Tolke	43,1	52,4	9,3
5	Monet	Flervalg	Tolke	43,4	46,9	3,4
6	Monet	Flervalg	Reflektere	67,4	72,6	5,1
Gjennomsnitt for <i>Landskapsmaleren Claude Monet</i>				61,6	66,3	4,7

Oppgave	Tekst	Oppgaveformat	Aspekt	8.trinn	9.trinn	Dif (9-8)
7	Arbeid	Flervalg	Tolke	57,5	69,9	12,4
8	Arbeid	Flervalg	Tolke	22,2	23,3	1,1
9	Arbeid	Blandet flervalg	Tolke	58,1	66,4	8,3
10	Arbeid	Åpen	Finne	47,3	55,6	8,4
Gjennomsnitt for Undom i arbeidslivet				46,3	53,8	7,5
11	Deportert	Åpen	Tolke	59,2	67,2	8,0
12	Deportert	Flervalg	Finne	76,3	80,2	3,9
13	Deportert	Flervalg	Reflektere	81,5	85,1	3,6
14	Deportert	Flervalg	Tolke	86,4	89,7	3,3
15	Deportert	Flervalg	Tolke	81,2	84,2	3,0
16	Deportert	Åpen	Reflektere	61,5	69,2	7,7
17	Deportert	Åpen	Reflektere	71,3	78,4	7,2
Gjennomsnitt for Deportert midt i frokosten				73,9	79,1	5,2
18	Rødliste	Flervalg	Reflektere	70,9	76,7	5,8
19	Rødliste	Åpen	Tolke	26,8	32,8	6,0
20	Rødliste	Flervalg	Finne	97,1	98,0	0,9
21	Rødliste	Åpen	Finne	58,4	65,1	6,7
22	Rødliste	Flervalg	Tolke	66,5	72,2	5,6
Gjennomsnitt for Norsk rødliste 2010 – pattedyr				63,9	68,9	5,0
24	Redd Barna	Flervalg	Finne	91,3	92,5	1,2
25	Redd Barna	Åpen	Finne	20,8	24,9	4,1
26	Redd Barna	Flervalg	Finne	63,1	71,5	8,4
27	Redd Barna	Blandet flervalg	Tolke	67,2	73,8	6,6
28	Redd Barna	Åpen	Reflektere	44,8	54,8	10,0
29	Redd Barna	Flervalg	Tolke	76,3	81,3	5,0
30	Redd Barna	Flervalg	Tolke	51,8	59,0	7,2
31	Redd Barna	Flervalg	Tolke	63,5	69,1	5,6
Gjennomsnitt for Redd Barna				59,8	65,9	6,1
32	Rett i neven	Flervalg	Tolke	20,1	24,1	4,0
33	Rett i neven	Flervalg	Finne	61,4	69,5	8,1
34	Rett i neven	Blandet flervalg	Tolke	49,9	57,8	8,0
35	Rett i neven	Flervalg	Finne	63,0	70,0	7,0
36	Rett i neven	Flervalg	Finne	55,8	60,0	4,2
Gjennomsnitt for Rett i neven				50,0	56,3	6,3
37	Obama	Flervalg	Tolke	78,5	83,1	4,5
38	Obama	Flervalg	Tolke	70,6	78,3	7,7
39	Obama	Flervalg	Reflektere	85,3	89,7	4,4
40	Obama	Flervalg	Tolke	73,1	78,2	5,1
41	Obama	Åpen	Tolke	52,2	58,8	6,6
42	Obama	Flervalg	Reflektere	65,8	75,3	9,5
Gjennomsnitt for Tilbake til skolebenken				70,9	77,2	6,3
Gjennomsnitt for hele prøven				62,1	67,9	5,8

Tabell 2: Oversikt over tekster og oppgaver m/beskrivelser, p-verdier og prestasjonsforskjell

Resultater for prøven som helhet

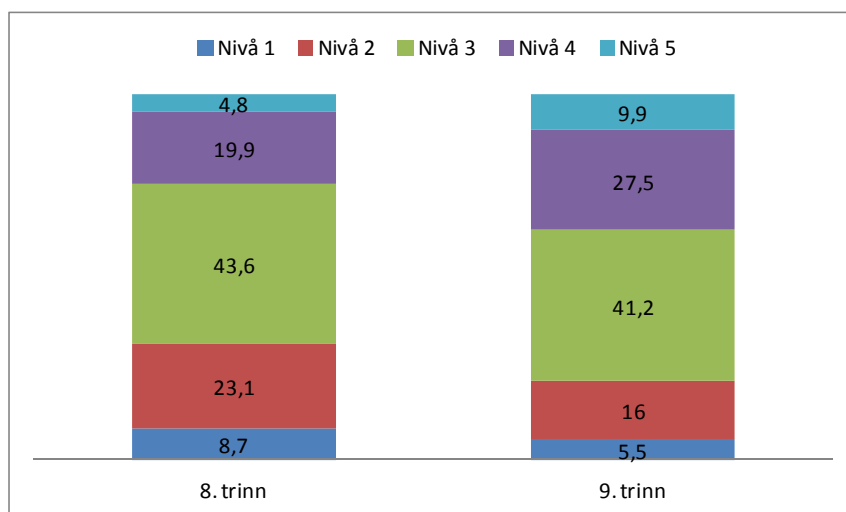
Den gjennomsnittlige p-verdien på hele leseprøven er 62,1 på 8. trinn og 67,9 på 9. trinn. Det vil altså si at en gjennomsnittselev på 8. trinn klarer 62,1 prosent av oppgavene, mens en gjennomsnittselev på 9. trinn klarer 67,9 prosent av oppgavene. I 2010-prøven var p-verdiene 53,2 på 8. trinn og 60,0 på 9. trinn. 2011-prøven er med andre ord lettere for elevene enn prøven året før. Standardavvikene for oppgavene i 2011-prøven er 18,5 på 8. trinn og 18,0 på 9. trinn. Differansen på 5,8 prosentpoeng mellom 8. og 9. trinn tilsvarer dermed ca 0,32 standardavvik. I 2010 var differansen mellom 8. og 9. trinn noe større, ca 0,38 standardavvik, noe som blant annet kan skyldes at prøven var relativt vanskelig for 8. trinn i 2010.

I rammeverket for leseprøven på 8. trinn er det definert fem kompetansenivåer med konkrete beskrivelser av hva lesere innenfor et visst nivå er forventet å mestre innen de tre lesemåtene (se vedlegg 2). Tabell 3 framstiller den prosentvise fordelingen av elevene på de fem prestasjonsnivåene, samt differansen mellom 8. og 9. trinn. Differansene gjenspeiler utviklingen i lesekompetanse gjennom det ene skoleåret som skiller elevgruppene.

Prestasjonsnivåer	8. trinn	9. trinn	Differanser (8-9)
Nivå 1	8,7	5,4	3,2
Nivå 2	23,1	16,0	7,1
Nivå 3	43,6	41,2	2,4
Nivå 4	19,9	27,5	-7,6
Nivå 5	4,8	9,9	-5,1

Tabell 3: Prosentvis fordeling på prestasjonsnivåer for 8. og 9. trinn

Figur 1 er en grafisk framstilling av tabell 3. Det går fram at spredningen i prestasjonene er noe større på 8. trinn enn på 9. trinn, noe som reflekterer at prøven primært er utviklet for dette trinnet. Tilveksten i lesekompetanse fra 8. til 9. trinn viser seg først og fremst i at større andeler av elevene på 9. trinn befinner seg på de to øvre prestasjonsnivåene, men også i at færre har så lav lesekompetanse at de havner på de to laveste nivåene.

Figur 1: Prosentvis fordeling på prestasjonsnivåer for 8. og 9. trinn

Resultater på tekstrnivå

Variasjon i vanskegrad

Vanskegraden til hver enkelt oppgave avhenger både av kvaliteter ved selve oppgaven (lese måte, oppgaveformat og konkret oppgaveformulering) og av kvaliteter ved teksten oppgaven er knyttet til (tema/innhold, sjanger, uttrykksmidler inkludert språkbruk, lengde/informasjonsmengde, etc.) – og dessuten av hver enkelt lezers interesser, motivasjon og bakgrunnskunnskaper. Vi har ingen mulighet til å bestemme bidragene til vanskegraden fra tekst og oppgave hver for seg. Men når det er konstruert varierte oppgaver til de ulike tekstene, har vi erfart at gjennomsnittsverdien for alle oppgavene tilknyttet en bestemt tekst, kan brukes som en indikator på tekstens vanskegrad. Målt på denne måten viser tabell 4 tekstene i 2011-prøven etter økende vanskegrad, sortert etter gjennomsnittlige p-verdier på 8. trinn. Sorteringen blir i 2011 identisk på 9. trinn:

Tekst	8. trinn	9. trinn	Dif (9-8)
<i>Deportert midt i frokosten</i>	73,9	79,1	5,2
<i>Tilbake til skolebenken</i>	70,9	77,2	6,3
<i>Norsk rødliste 2010</i>	63,9	68,9	5,0
<i>Landskapsmaleren Claude Monet</i>	61,6	66,3	4,7
<i>Redd Barna</i>	59,8	65,9	6,0
<i>Rett i neven</i>	50,0	56,3	6,2
<i>Ungdom i arbeidslivet</i>	46,3	53,8	7,5

Tabell 4: Tekster i leseprøven etter økende vanskegrad

Tabell 4 viser at det er spredning i vanskegrad mellom de ulike tekstene. Den siste kolonnen viser dessuten at det ser ut til å foreligge en tekstavhengig variasjon i størrelsen på differansen mellom prestasjonene på 8. og 9. trinn.

Hvis vi ser på teksten under ett, falt informasjonsteksten *Ungdom i arbeidslivet* og reportasjen *Rett i neven* vanskeligst ut. Begge disse hadde en samlet p-verdi godt under gjennomsnittet på 62,1 på 8. trinn og 67,9 på 9. trinn.

Informasjonsteksten *Ungdom i arbeidslivet* er hentet fra nettsidene til en bank, og den er rettet mot ungdom. Teksten går over én side og består av en kort innledende verbaltekst og en punktliste med regler for når og hvor mye ungdom i ulike aldersgrupper får lov til å jobbe. Selv om teksten er forsøkt tilrettelagt for ungdom, først og fremst gjennom direkte du-tiltale, bærer den preg av den språklige stilen som vi kjenner fra lovtekster og forskrifter. Kombinert med at flere av oppgavene krever tolking og krysskobling av opplysningene i punktlisten, er den språklige stilen sannsynligvis en medvirkende årsak til at teksten kommer ut som den vanskeligste i prøven, med en p-verdi på 46,3 på 8. trinn og 53,8 på 9. trinn.

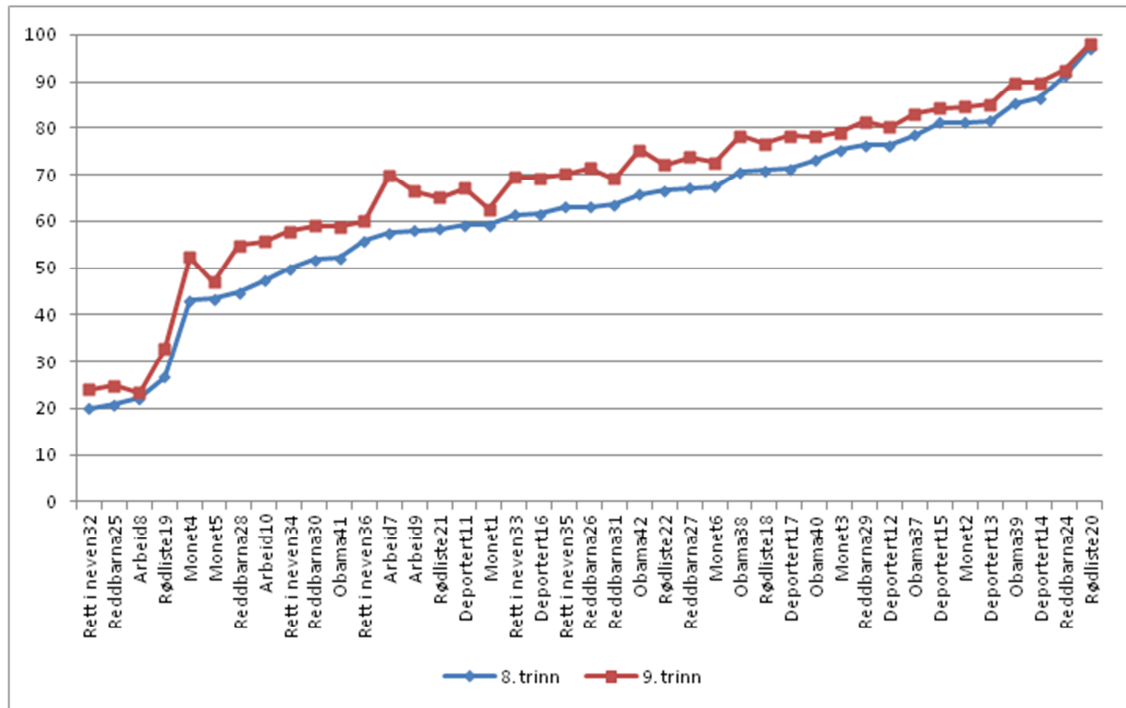
Teksten *Rett i neven* er hentet fra avisa Hallingdølen's feriemagasin. Teksten er på sidemål, og i tillegg til en kort reportasje om fire jenter på kokk- og servitørinja ved en videregående skole inneholder den to oppskrifter med tilhørende fotografier av rettene. Språket er ikke spesielt avansert, men oppgavene krever nøyaktig lesing og kombinasjon av informasjon fra ulike steder i teksten. Det er fem oppgaver til teksten, og p-verdiene på 8. trinn varierer fra 20,1 (oppgave 32) til 63 (oppgave 35).

Prøvens letteste tekst er novellen *Deportert midt i frokosten*. Novellen er skrevet i et lettfattelig og konkret språk, og handlingen blir kronologisk fortalt. Ingen av de sju

oppgavene stiller krav til avanserte tolkninger, og med unntak av to oppgaver ligger alle p-verdiene godt over gjennomsnittet for prøven på 8. trinn.

Resultater på oppgavenivå

Prøven har en spredning i vanskegrad, målt i gjennomsnittlige p-verdier for hver oppgave, fra 20,1 til 97,1 på 8. trinn, og fra 23,3 til 98,0 på 9. trinn. Figur 2 viser p-verdier for oppgavene på 8. og 9. trinn, sortert etter synkende vanskegrad på 8. trinn.

Figur 2: P-verdier for hver av oppgavene på 8. og 9. trinn

Som vi ser av figur 2, er det bare 4 oppgaver med p-verdier under 40 både på 8. og 9. trinn, og ideelt sett skulle prøven inneholdt noen flere oppgaver med vanskegrad mellom 30 og 40 i p-verdi.

Oppgave	Aspekt	Oppgaveformat	8. trinn	9. trinn	Dif (9-8)
Rett i neven 32	Tolke	Flervalg	20,1	24,1	4,0
Redd Barna 25	Finne	Åpen	20,8	24,9	4,1
Arbeid 8	Tolke	Flervalg	22,2	23,3	1,1
Rødliste 19	Tolke	Åpen	26,8	32,8	6,0
Monet 4	Tolke	Flervalg	43,1	52,4	9,3
Monet 5	Tolke	Flervalg	43,4	46,9	3,4
Redd barna 28	Reflektere	Åpen	44,8	54,8	10,0
Arbeid 10	Finne	Åpen	47,3	55,6	8,4
Rett i neven 34	Tolke	S. flervalg	49,9	57,8	8,0
Redd Barna 30	Tolke	Flervalg	51,8	59,0	7,2

Tabell 5: De ti vanskeligste oppgavene i prøven

De statistiske analysene bekrefter at det gjennomsnittlig er de flinkeste elevene som klarer de vanskeligste oppgavene (se Vedlegg 1: Teknisk rapport med item-analyse).

Derfor vil det også være slik at det er disse oppgavene som de svakeste elevene har problemer med. Følgende oppgaver var de ti vanskeligste, med en p-verdi på under 60 prosent, både på 8. og 9. trinn.

Oppgave 32 tilhører teksten *Rett i neven* og er prøvens aller vanskeligste. Oppgaven og svaralternativene lyder:

32 Hva var den opprinnelige hensikten med «tapas», ifølge teksten?

- A å slippe å bruke kniv og gaffel
- B å holde småfluene borte fra maten
- C å beskytte det som folk skulle drikke
- D å servere mat som var lett å få i seg

Svaralternativ C er det riktige, og vi finner belegg for dette i tekstens første avsnitt: «[...] Ordet *tapas* betyr å ‘dekkje over’. Ein la nemleg ei brødskiye, osteskkiye eller skinkeskkiye over glaset så småflugene skulle halde seg unna.[...]».

Teksten er ikke spesielt vanskelig her, men hvis man leser fort og oppfatter at svaret handler om å dekke over og holde småfluene borte, kan distraktor B virke som et plausibelt svar. 54 prosent av elevene på 8. trinn svarer B, mens bare 20 prosent svarer det riktige, C. Elevene som svarer riktig, får i gjennomsnitt 29 poeng på prøven, mens elevene som svarer B, får 26 poeng (se Vedlegg 1).

Den nest vanskeligste oppgaven er oppgave 25 knyttet til teksten *Redd Barna*. Denne teksten er representert med tre av sju oppgaver blant de ti vanskeligste. *Redd Barna* er en informasjonstekst som består av en punktliste, tre kakediagrammer og et regnskap med inntekts- og utgiftsside. I regnskapets kolonneoverskrifter står det at beløpene er oppgitt i tusen kroner. Dette er en opplysning som er nødvendig å få med seg for å få full skår på oppgave 25. Den lyder:

25 Hvor stor pengesum samlet barn inn til Redd Barna i 2008?

Denne oppgaven krever en viss tallforståelse og evne til å finne fram til riktig tall i riktig rad og kolonne i regnskapet. Etter å ha funnet beløpet i regnskapet, må elevene dessuten skrive svaret selv, og for å få 2 poeng og full skår må de markere at beløpet er i tusen kroner. Det er bare 6 prosent av elevene på 8. trinn og 8 prosent på 9. trinn som har fått til denne leseoperasjonen, og fått full skår. Hvis vi tar med de elevene som har fått 1 poeng, det vil si de som har funnet og skrevet riktig tall, men unnlatt å markere det i tusen kroner, kommer den gjennomsnittlige p-verdien på denne oppgaven opp i 20 på 8. trinn og 24 på 9. trinn.

Oppgave 28 er også knyttet til teksten *Redd Barna* og er den oppgaven som markerer størst framgang i leseforståelse fra 8. til 9. trinn. Dette er en åpen refleksjonsoppgave som krever at elevene viser forståelse for hvorfor Redd Barna som veldedig organisasjon opplyser leserne om at de «følger nøye med på pengebruken og pengestrømmen i egen organisasjon og hos samarbeidspartene ute». Blant elevene på 8. trinn er det i underkant av 45 prosent som får godkjent svar på denne oppgaven, mens prosentandelen stiger med 10 prosentpoeng til 55 på 9. trinn. Den store framgangen fra 8. til 9. trinn er sannsynligvis et uttrykk for at elevene har utviklet sin forståelse for økonomistyring og kontrollfunksjoner i samfunnet. I tillegg vil også elevenes generelle modenhet og evne til å reflektere og uttrykke hva de mener, ha påvirket resultatet i positiv retning.

Oppgave 8 tilhørende teksten *Ungdom i arbeidslivet* kom ut som prøvens tredje vanskeligste. Dette er i tillegg den oppgaven der elevene viser minst framgang i leseforståelse fra 8. til 9. trinn. På 8. trinn får 22,2 prosent av elevene godkjent svar, mens det tilsvarende tallet på 9. trinn er 23,3. Oppgaven krever svært konsentrert lesing samt en del tankevirksomhet, idet informasjon fra flere regler må tolkes og sammenstilles. I tillegg er selve teksten som tidligere nevnt, skrevet i et forholdsvis avansert byråkratisk språk, og den moderate framgangen fra 8. til 9. trinn kan være et tegn på at elevene i liten grad leser slike tekster på ungdomstrinnet.

Ellers ser vi at 4 av de 10 vanskeligste oppgavene er åpne oppgaver. Åpent oppgaveformat er altså klart overrepresentert blant de vanskeligste oppgavene i forhold til totalfordelingen som viser over tre ganger så mange flervalgsoppgaver som åpne oppgaver (29 flervalgsoppgaver mot 9 åpne). Det kan være flere grunner til at elevene ikke får poeng på åpne oppgaver. Det kan skyldes at de har problemer med å uttrykke seg skriftlig, at de ikke leser oppgaven nøye nok og overser eventuelle krav om begrunnelse av svaret, eller at de rett og slett hopper over oppgaver der de må formulere svaret selv.

Lesemåte og oppgaveformat

Som det går fram i kapitlet om validitet, måler prøven elevenes kompetanse på tre lesemåter, eller aspekter, nemlig *å finne informasjon*, *å forstå og tolke* og *å reflektere og vurdere*. Oppgavene har ett av to formater; de er enten *åpne* eller *flervalg*. Flervalgsoppgavene kan igjen deles i to typer. De fleste flervalgsoppgavene består av ett spørsmål med fire svaralternativer. Tre oppgaver er imidlertid i formatet *sammensatt flervalg*. I én av disse oppgavene blir elevene bedt om å knytte fem ulike synspunkt til navn på personer som var nevnt i teksten, mens de i de to andre sammensatte flervalgsoppgavene skal ta stilling til fem påstander ved å krysse av for ett av to svaralternativer, for eksempel riktig eller galt. Elevene får to poeng for alle rette og ett poeng for én gal avkryssing, og poengene er omregnet til p-verdier slik det er beskrevet innledningsvis. Gjennomsnittlige p-verdier for lesemåte og oppgaveformat er vist i tabell 6:

	8. trinn	9. trinn	Differanse (9-8)
Hele prøven (n=41)	62,1	67,9	5,8
Forstå og tolke (n=21)	58,5	64,4	5,9
Finne informasjon (n=11)	63,1	68,2	5,1
Reflektere og vurdere (n=9)	69,3	75,6	6,3
Åpne oppgaver (n=9)	49,1	56,3	7,2
Flervalg (n=29)	66,5	71,7	5,2
Sammensatte flervalgsoppgaver (n=3)	58,4	66,0	7,6

Tabell 6: Gjennomsnittlige p-verdier for ulike lesemåter og oppgaveformater

Sammenliknet med de gjennomsnittlige p-verdiene for hele prøven (62,1 og 67,9), ser vi at oppgavetypen *Finne informasjon* har samlet vanskegrad som er svært nær gjennomsnittet for prøven som helhet. *Forstå og tolke* er gjennomgående litt vanskeligere for elevene, mens *Reflektere og vurdere* kommer ut som det letteste aspektet i årets prøve. I de forutgående nasjonale leseprøvene på 8. trinn har

refleksjonsoppgavene vært de vanskeligste for elevene. Når oppgaver som krever refleksjon ser ut til å være de letteste i 2011-prøven, kan det ha sammenheng med at hele seks av de ni refleksjonsoppgavene er flervalgsoppgaver. Med andre ord er det bare tre refleksjonsoppgaver som krever at elevene skriver svaret selv, og blant disse finner vi de to refleksjonsoppgavene med lavest p-verdi – 44,8 på oppgave 28 (*Redd Barna*) og 61,5 på oppgave 16 (*Deportert midt i frokosten*).

Kjønnsforskjeller

I PISA 2000 ble det påvist at jenter gjennomgående leser bedre enn gutter. Dette ble bekreftet i senere PISA-undersøkelser. Her ble det også slått fast at jenter er mer engasjert i lesing og leser mer i fritiden. Både når det gjelder leseprestasjoner og lesevaner har de store kjønnsforskjellene vært stabile fra 2000 til 2009 (Lie mfl. 2001, Kjærnsli mfl. 2004, Kjærnsli mfl. 2007 og Kjærnsli og Roe 2010).

	8. trinn	9. trinn
Jenter	64,6	70,9
Gutter	59,7	65,0
Kjønnsdifferanse (jenter-gutter)	4,9	5,8
Effektstørrelser	27	32

Tabell 7: Kjønnsforskjeller i lesekompetanse, p-verdier og effektstørrelser

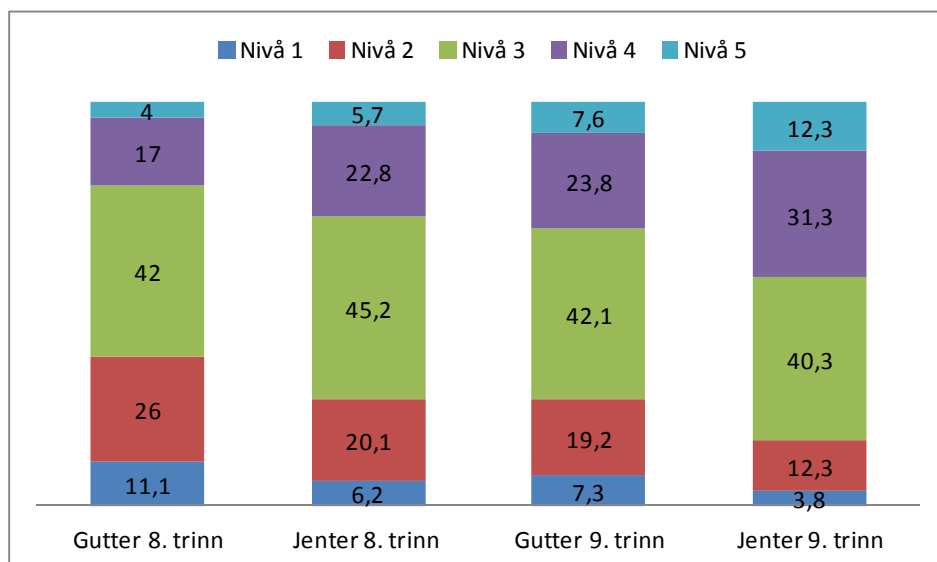
Tabell 7 viser de gjennomsnittlige p-verdiene for jenter og gutter på de to trinnene, samt kjønnsdifferansene. Effektstørrelsene er beregnet som prosentandeler av standardavvikene. Både på 8. og 9. trinn er effektstørrelsen på 27 og 32 på omtrent samme nivå som foregående år. En økning av kjønnsforskjellen på 5 prosentpoeng fra 8. til 9. trinn er også likt med året før. PISA-undersøkelsen måler elevenes prestasjoner ved slutten av ungdomsskolen, og i PISA 2009 var kjønnsforskjellen målt i effektstørrelse hele 47. Kjønnsforskjellen i lesekompetanse ser altså ut til å øke i løpet av ungdomsskolen (Roe 2012).

Tabell 8 viser den prosentvise fordelingen av gutter og jenter på de fem prestasjonsnivåene (jf. vedlegg 2).

Nivåer	Gutter 8. trinn	Jenter 8. trinn	Gutter 9. trinn	Jenter 9. trinn
Nivå 1	11,1	6,2	7,3	3,8
Nivå 2	26,0	20,1	19,2	12,3
Nivå 3	42,0	45,2	42,1	40,3
Nivå 4	17,0	22,8	23,8	31,3
Nivå 5	4,0	5,7	7,6	12,3

Tabell 8: Jenter og gutters lesekompetanse fordelt på nivåer på 8. og 9. trinn (prosentandeler)

Figur 3 er en grafisk framstilling av informasjonen i tabell 9. Som vi ser, er det en likhet mellom søylene som representerer jenter på 8. trinn og gutter på 9. trinn, selv om spredningen i kompetanse er noe større blant guttene på 9. trinn enn blant jentene på 8. trinn. Her ser vi altså tydelig at jentene ligger nesten ett årstrinn foran guttene i utviklingen av lesekompetanse.

Figur 3: Jenter og gutters lesekompetanse fordelt på nivåer på 8. og 9. trinn (prosentandeler)

Kjønnforskjeller på tekstnivå

Tabell 9 viser kjønnforskjeller på tekstnivå:

Tekster	8. trinn			9. trinn		
	Jenter	Gutter	Dif (j-g)	Jenter	Gutter	Dif (j-g)
<i>Deportert midt i frokosten</i>	77,5	70,4	7,1	82,9	75,5	7,4
<i>Obama</i>	74,3	67,6	6,7	80,9	73,7	7,2
<i>Rett i neven</i>	53,4	46,7	6,7	60,6	52,1	8,5
<i>Claude Monet</i>	64,2	59,2	5,0	69,4	63,4	6,0
<i>Norsk rødliste</i>	65,8	62,1	3,7	71,5	66,4	5,1
<i>Ungdom i arbeidslivet</i>	47,8	45,0	2,8	55,2	52,5	2,7
<i>Redd Barna</i>	61,1	58,7	2,4	67,6	64,1	3,5
Gjennomsnitt	63,4	58,5	4,9	69,7	64,0	5,8

Tabell 9: Tekster i leseprøven etter synkende kjønnforskjell på 8. trinn

Når det gjelder teksten som helhet, er kjønnforskjellen størst på novellen *Deportert midt i frokosten*, Obamas tale *Tilbake til skolebenken* og reportasjen *Rett i neven*. Alle disse tre tekstene viser en gjennomsnittlig kjønnforskjell på rundt 7 prosentpoeng på 8. trinn. De to informasjonstekstene *Redd Barna* og *Ungdom i arbeidslivet* har minst kjønnforskjell – med 2,4 og 2,8 prosentpoeng i jentenes favør på 8. trinn.

En fellesnevner for de to tekstene med størst kjønnforskjell er at de er sammenhengende verbaltekster, mens de to tekstene med minst kjønnforskjell er sammensatte tekster som blant annet inneholder punktlister, kakediagrammer og tall. Guttene gjør det med andre ord relativt bra på de sammensatte faktatekstene, mens jentene gjør det best på de sammenhengende verbaltekstene, og aller best på den skjønnlitterære teksten *Deportert midt i frokosten*.

Deportert midt i frokosten er skjønnlitterær, en sjanger som jentene gjennomgående utklasser guttene på. En analyse av de nasjonale prøvene fra 2007 til 2011 viser i tillegg at hovedpersonen i teksten ser ut til å spille en rolle. Kjønnforskjellen i

jentenes favør er nemlig dobbelt så stor når den skjønnlitterære teksten handler om jenter eller voksne mennesker som når den handler om gutter (Roe & Vagle u.a.). *Obamas tale* er en personlig oppfordring fra USAs president til ungdom over hele USA om å gjøre det bra på skolen. Dette temaet kan også ha fengst jentene mer enn guttene. Reportasjen *Rett i neven* handler om matlaging – et tema som kanskje appellerer mer til jenter enn til gutter. I tillegg er det bare jenter som er nevnt i teksten, noe som skaper færre identitetsmuligheter for guttene.

Kjønnsforskjeller på oppgavenivå

Når det gjelder kjønnsforskjeller innen lesemåter og oppgaveformat, finner vi som i tidligere år at jentene hevder seg særlig godt på refleksjonsoppgavene og på de åpne oppgavene. Vi ser dessuten at kjønnsforskjellene her er markant økende fra 8. til 9. trinn – se tabell 10 og 11:

Lesemåte/oppgaveformat	Alle	Jenter	Gutter	Kjønnsforskjell, diff (j – g)
Hele prøven (n=41)	53,2	64,6	59,7	4,9
Forstå og tolke (n=21)	58,5	60,8	56,3	4,6
Finne informasjon (n=11)	63,1	65,3	60,9	4,3
Reflektere og vurdere (n=9)	69,3	72,6	66,1	6,6
Åpne oppgaver (n=9)	49,1	52,8	45,5	7,3
Flervalg (n=29)	66,5	68,6	64,5	4,1
Sammensatte flervalgsoppgaver (n=3)	58,4	61,3	55,7	5,6

Tabell 10: Kjønnsforskjell for lesemåte og oppgaveformat, 8. trinn

Lesemåte/ oppgaveformat	Alle	Jenter	Gutter	Kjønnsforskjell, diff (j – g)
Hele prøven (n=41)	67,9	70,9	65,0	5,8
Forstå og tolke (n=21)	64,4	67,2	61,8	5,4
Finne informasjon (n=11)	68,2	70,8	65,6	5,3
Reflektere og vurdere (n=9)	75,6	79,4	72,0	7,4
Åpne oppgaver (n=9)	56,3	60,8	52,0	8,8
Flervalg (n=29)	71,7	74,2	69,3	4,8
Sammensatte flervalgsoppgaver (n=3)	66,0	69,3	62,9	6,4

Tabell 11: Kjønnsforskjell for lesemåte og oppgaveformat, 9. trinn

Som vi ser av tabell 10 og 11, presterer jentene bedre enn guttene på alle de tre lesemåtene og på alle de tre oppgaveformatene – som i tidligere prøver. De tre lesemåtene skiller seg ikke så mye fra hverandre når det gjelder kjønnsforskjeller, men vi ser en økende kjønnsforskjell på oppgaver der elevene skal reflektere over form eller innhold, sammenlignet med oppgaver der de skal forstå og tolke og finne informasjon.

Variasjonen er større når det gjelder oppgaveformat. Jentene presterer gjennomsnittlig 8 prosentpoeng bedre enn guttene på de åpne oppgavene, der de må formulere svaret

skriftlig med egne ord. Flervalgsoppgavene viser en gjennomsnittlig kjønnsforskjell på 4,5 prosentpoeng, og de tre sammensatte flervalgsoppgavene går også i jentenes favør med en kjønnsforskjell på 6 prosentpoeng, men her må det føyes til at tre oppgaver er for få til at en kan generalisere.

”Jenteoppgaver” og ”gutteoppgaver”

Jentenes og guttenes styrker og svakheter kan studeres nærmere ved hjelp av kjønnsforskjellene på oppgavenivå. Vi bruker her dataene for 8. trinn, og selv om kjønnsforskjellen på 9. trinn er noe større, er mønsteret når det gjelder styrkene og svakheterne omtrent det samme på begge trinn.

Oppgavene er først sortert etter stigende kjønnsdifferanser i jentenes favør. Vi ser så på de ti oppgavene som havner i hver sin ende av sorteringen. I den øverste enden av sorteringen finner vi de ti oppgavene der guttene gjør det litt sterkere enn jentene eller omtrent på nivå med dem. I den nederste enden finner vi de ti oppgavene der jentene gjør det markant bedre enn guttene.

Tekst/oppgave	Oppgaveformat	Aspekt	Jenter	Gutter	Dif (j-g)
Gutteoppgaver:					
Reddbarna26	Flervalg	Finne	59,6	66,5	-6,9
Arbeid8	Flervalg	Tolke	21,2	23,3	-2,1
Rett i neven32	Flervalg	Tolke	19,4	20,7	-1,4
Reddbarna27	Sflervalg	Tolke	66,8	67,4	-0,6
Rødliste20	Flervalg	Finne	98,0	96,2	1,8
Monet6	Flervalg	Reflektere	68,5	66,4	2,1
Reddbarna24	Flervalg	Finne	92,4	90,2	2,2
Arbeid9	Sflervalg	Tolke	59,6	57,3	2,3
Reddbarna30	Flervalg	Tolke	53,0	50,6	2,3
Rett i neven36	Flervalg	Finne	57,2	54,5	2,6
Jenteoppgaver:					
Deportert12	Flervalg	Finne	80,0	72,7	7,2
Arbeid10	Åpen	Finne	51,3	43,4	7,9
Rett i neven35	Flervalg	Finne	67,2	58,9	8,3
Obama41	Åpen	Tolke	56,5	48,0	8,5
Rett i neven33	Flervalg	Finne	65,8	57,0	8,9
Obama42	Flervalg	Reflektere	70,9	60,8	10,1
Obama38	Flervalg	Tolke	75,8	65,5	10,3
Deportert17	Åpen	Reflektere	76,9	65,8	11,1
Deportert16	Åpen	Reflektere	67,4	55,6	11,8
Rett i neven34	Sflervalg	Tolke	57,6	42,4	15,2
Gjennomsnitt for hele prøven:			64,6	59,7	4,9

Tabell 12: Gutte- og jenteoppgaver definert ved kjønnsdifferanse i p-verdi på 8. trinn

Ikke uventet finner vi en overrepresentasjon av refleksjonsoppgaver og åpne oppgaver blant jenteoppgavene. Blant gutteoppgavene er det bare én refleksjonsoppgave. Alle gutteoppgavene tilhører dessuten kategorien flervalg og sammensatt flervalg, der

elevene skal sette kryss for om fem påstander er riktige eller gale. Den tredje oppgaven som er kategorisert som sammensatt flervalg, krever ikke bare avkrysning for riktig eller galt, men også at elevene skriver navnet på fem personer på riktig sted. Denne oppgaven endte opp som den mest ekstreme i jentenes favør. Den lød slik:

34 Hvert av de fem synspunktene passer til en av de fire personene som er nevnt i teksten. Skriv navnet til den som passer best, ved siden av hvert synspunkt.

Det er kanskje ikke overraskende at denne oppgaven som tilhører teksten *Rett i neven*, ender opp som «jenteoppgave». Temaet mat og oppskrifter appellerer kanskje mer til jenter enn til gutter, skribenten og personene som blir intervjuet, er jenter. Oppgaven krever dessuten at elevene først leter og leser konsentrert, og deretter selv skriver fem jentenavn på riktig sted i oppgaven. Det ser ut til at guttene har hatt større problemer enn jentene med å få til denne nokså omfattende leseoperasjonen, eller så har de ikke utvist den konsentrasjonen og tålmodigheten som skal til for å kunne finne riktig svar. En langt større prosentandel gutter enn jenter svarer blankt på denne oppgaven (se Figur 5), og det forklarer også en del av kjønnsdifferansen.

Selv om *Rett i neven* viser seg å være en av de tre tekstene med størst kjønnsforskjell i jentenes favør, ser vi at *Rett i neven* 32, som er den aller vanskeligste i hele prøven, går svakt i guttenes favør med en differanse på 1,4 prosentpoeng på 8. trinn. Spørsmålet retter seg mot det faktaorienterte innledningsavsnittet. Språket er enkelt, men minst to av distraktorene kan virke svært plausible, og her har altså flere jenter enn gutter ”gått i fella”.

Den tredje vanskeligste oppgaven i prøven, *Arbeid 8*, går også i guttenes favør, med en differanse på 2,1 prosentpoeng. Denne oppgaven retter seg også mot svært konkrete faktaopplysninger i teksten, og den krever systematisk lesing.

Det er ellers interessant å merke seg at fire av de ti gutteoppgavene tilhører teksten *Redd Barna*. Dette er en tekst som i hovedsak består av tall og grafiske figurer. På den ene av *Redd Barna*-oppgavene gjør guttene det markant bedre enn jentene, men også på de tre andre skårer guttene relativt høyt, sammenlignet med andre oppgaver i prøven. Oppgave 26 som går sterkest i guttenes favør, lyder:

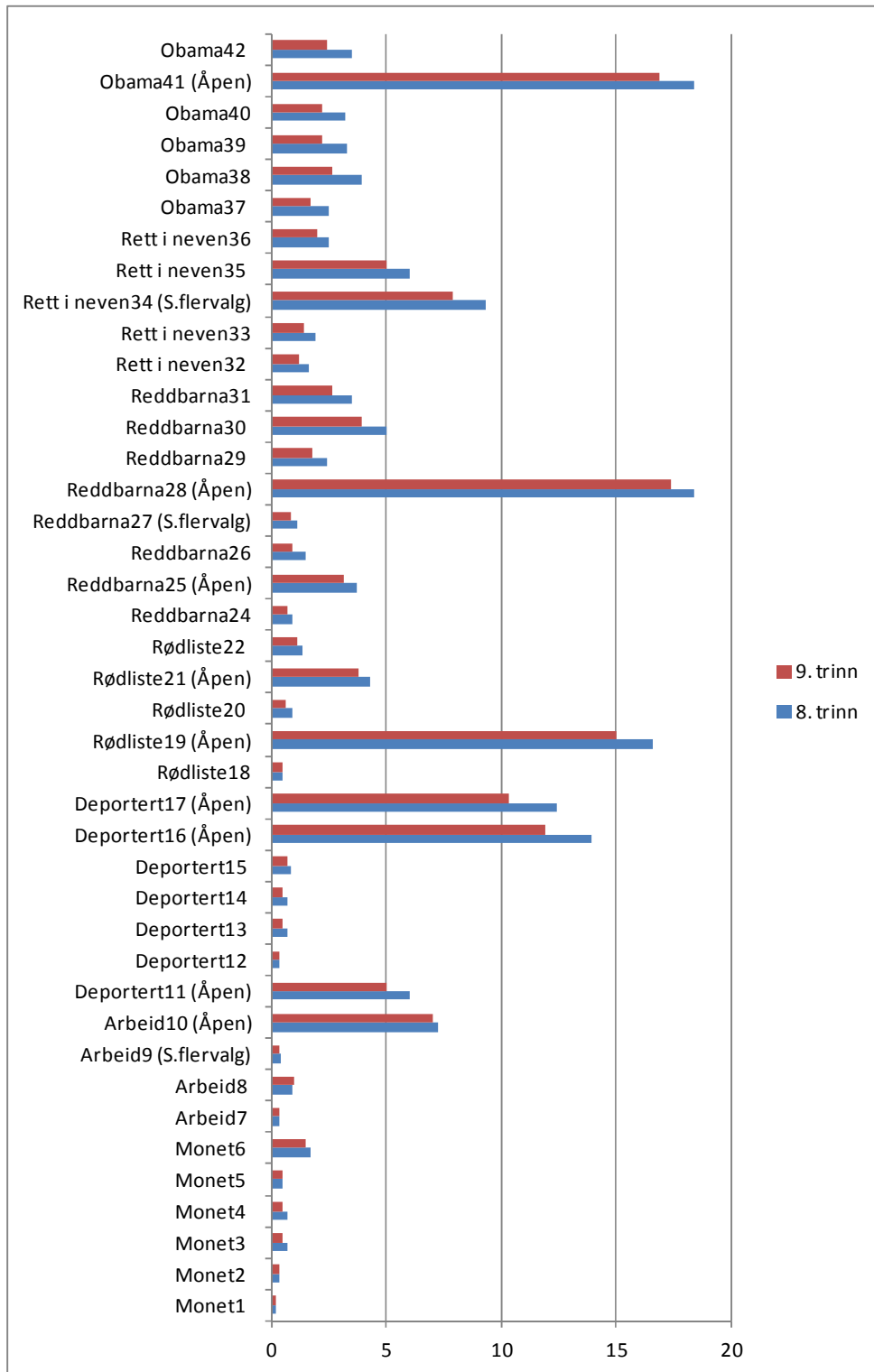
26 Hvor kommer den største inntekten til Redd Barna fra?

- A faddere**
- B norske myndigheter**
- C søsterorganisasjoner**
- D næringslivet**

I tillegg til å gå mest i guttenes favør er dette en av de oppgavene der elevene viser størst framgang i leseforståelse fra 8. til 9. trinn, med en økning i p-verdi på 8,4. Oppgaven krever at elevene først orienterer seg i teksten og finner fram til den delen som viser inntektene i regnskapet. Under hovedoverskriften «Inntekter» er alle de fire svaralternativene nevnt, og det riktige svaret, norske myndigheter, står oppført med et langt større beløp enn de tre andre. For å svare riktig må elevene ikke bare vurdere beløpenes størrelse, men de må også forstå at de tre underkategoriene «tilskudd», «innsamlede gaver og midler» og «øvrige inntekter» alle er å regne som inntekter. Norske myndigheter står oppført under «tilskudd», mens den mest attraktive distraktoren, faddere, står oppført under kategorien «innsamlede gaver og midler». Grunnen til at guttene skårer så mye bedre enn jentene her, kan ha med forståelse av

de økonomiske begrepene å gjøre, men det ikke-sammenhengende tekstformatet kan også ha virket mer engasjerende for guttene enn for jentene.

Blanke svar

Figur 4: Prosentandel elever på 8. og 9. trinn som ikke har svart på hver oppgave

For alle de 41 oppgavene i prøven er den gjennomsnittlige andelen blanke svar 4,0 prosent på 8. trinn – synkende til 3,4 prosent på 9. trinn. Det er imidlertid stor

variasjon i andelen blanke svar oppgavene imellom, noe som også går fram av figur 4. Figuren viser prosentandelene elever på henholdsvis 8. og 9. trinn som ikke har svart på hver av oppgavene.

Det er mindre enn fem prosent av elevene på 8. trinn som svarer blankt på 32 av de 41 oppgavene. På 9. trinn er andelstallet 34 av 41. Når vi studerer figuren nærmere, ser vi at de aller fleste søylene som stikker ut, representerer åpne oppgaver. Unntaket er oppgave 35 som er en ren flervalgsoppgave, og oppgave 34 som er klassifisert som en sammensatt flervalgsoppgave, men som likevel krever at elevene skriver de fire navnene som oppgaven ber om selv.

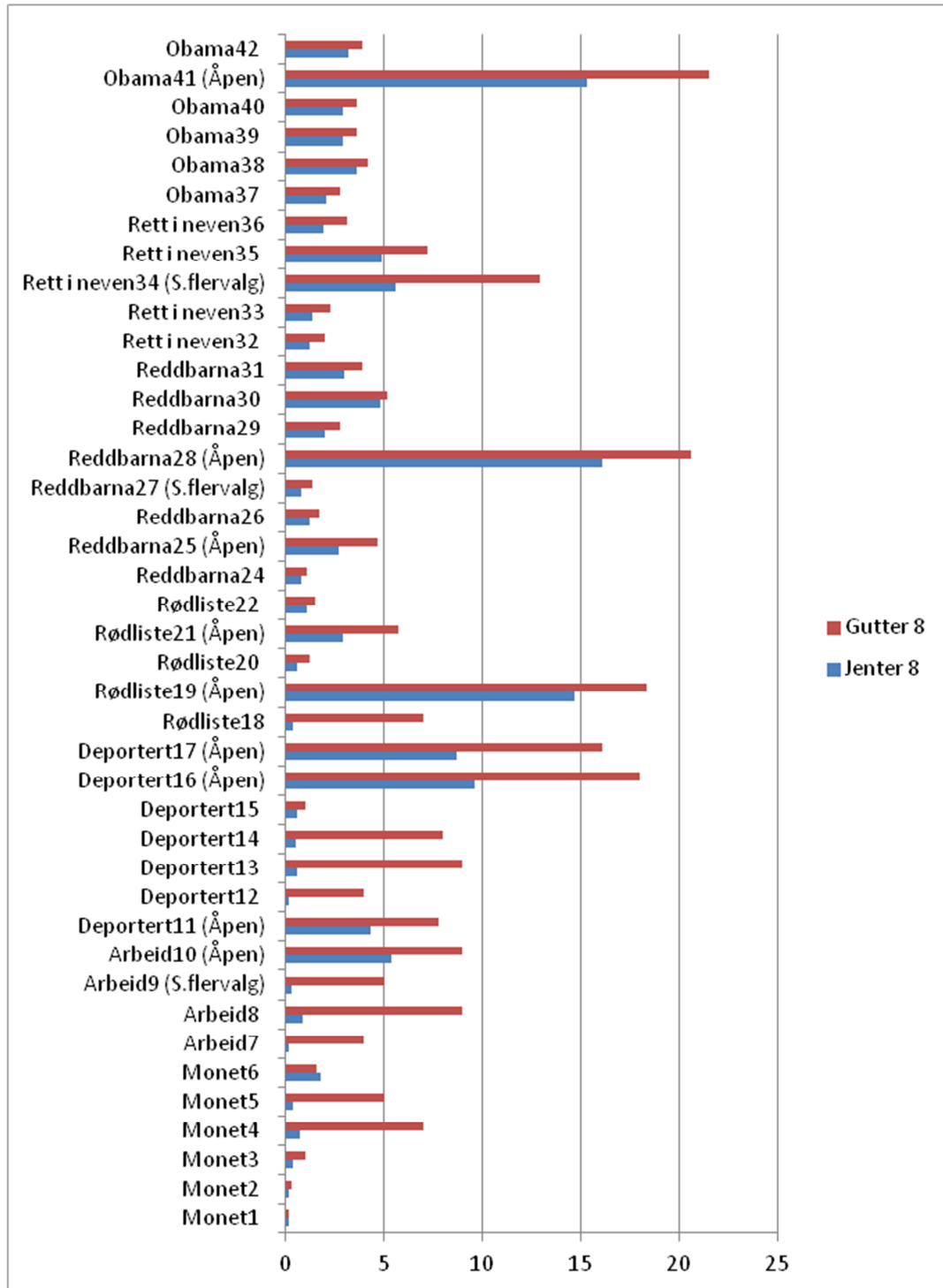
Det er en tendens til at andelen blanke svar øker noe mot slutten av oppgaveheftet, men denne økningen dreier seg bare om 2 – 3 prosentpoeng på flervalgsoppgavene. Dette tyder på at elevene har hatt nok tid på seg. Den konkrete teksten og oppgavens format ser ut til å ha mer å si for om elevene svarer på oppgaven eller ei. Det er for eksempel påfallende få elever på begge trinn som svarer blankt på de åpne oppgavene Norsk rødliste 21 og Redd Barna 25, mens det er svært mange som svarer blankt på de åpne oppgavene 19 og 28 knyttet til de to samme tekstene. Mens de to førstnevnte oppgavene er finne-oppgaver som kun krever et kort svar i form av tre navn og et tall, krever de to sistnevnte at elevene skriver et svar basert på egen refleksjon omkring tekstens form og innhold – noe som selvfølgelig er mer krevende enn å finne og kopiere svaret ordrett fra teksten.

Jentenes gjennomsnittlige prestasjon på prøven ligger markant høyere enn guttenes på begge trinn. Ikke uventet finner vi også en kjønnsforskjell i andelen blanke svar. Av tabell 13 går det fram at den gjennomsnittlige andelen blanke svar på flervalgsoppgaver er 2,4 prosentpoeng høyere blant gutter enn jenter, mens den tilsvarende kjønnsforskjellen bare er 0,8 prosentpoeng på 9. trinn. Andelen gutter som svarer blankt på flervalgsoppgaver synker altså fra 8. til 9. trinn. Det samme skjer i mye mindre grad når det gjelder gutter og åpne oppgaver, og her er kjønnsforskjellen noe høyere på 9. trinn enn på 8. trinn. Selv om guttene på 9. trinn svarer på nesten alle flervalgsoppgavene og skårer bedre totalt enn guttene på 8. trinn, ser mange av dem fremdeles ut til å ha motvilje mot å svare på åpne oppgaver.

	Jenter 8.	Gutter 8.	Dif. 8.	Jenter 9.	Gutter 9.	Dif. 9.
Flervalg	1,6 %	4,0 %	2,4 %	1,1 %	1,9 %	0,8 %
Åpne	8,9 %	13,5 %	4,6 %	7,5 %	12,5 %	5,0 %

Tabell 13: Gjennomsnittlig prosentandel jenter og gutter som svarer blankt på oppgavene på 8. og 9. trinn

Vi har tidligere funnet at kjønnsforskjellene i prestasjoner henger sammen med lese-måte og oppgaveformat. Både figur 5 og tabell 13 viser at disse kjønnsforskjellene reflekteres i prosentandeler blanke svar:

Figur 5: Prosentandel elever på 8. trinn som ikke har svart på hver oppgave (kjønnsdelt)

Ikke uventet er det i hovedsak slik at de enkeltoppgavene der guttene svarer betydelig mer blankt enn jentene, nettopp er de oppgavene der vi tidligere har funnet størst kjønnsforskjeller. Blanke svar fra guttene forklarer altså en del av kjønnsforskjellene her.

Hovedtendenser og pedagogiske konsekvenser

Avslutningsvis skal vi si noe om hva prøveresultatene avslører om elevenes lesekompetanse på et litt mer generelt nivå, og dessuten antyde noe om mulige pedagogiske konsekvenser. Det første vi vil trekke fram, er at **elevene gjør det sterkere på skjønnlitteratur enn på sakprosa**, hvilket faller delvis sammen med at de presterer høyere på sammenhengende verbaltekster enn på sammensatte og ikke-sammenhengende tekster. Denne tendensen er i tråd med resultatene fra tidligere nasjonale leseprøver på 8. trinn og gjenspeiler det gode arbeidet som gjøres med å utvikle elevenes fortellingskompetanse. Men med Kunnskapsløftets økte fokus på sakprosa, sammensatte tekster og grunnleggende ferdigheter i alle fag bør det arbeides systematisk med å utvikle elevenes lese- og tekstkompetanse også innenfor «den andre litteraturen». Flere av oppgavene knyttet til *Ungdom i arbeid* og *Redd Barna* viser at elevene trenger å **utvikle lesestrategier for å forstå tekster innenfor sakprosasjangere med «voksen» språkbruk, og arbeide med å hente ut presis informasjon fra autentiske brukstekster som er satt sammen av ulike uttrykksmidler**.

Den andre tendensen vi ser i de analyserte dataene, er at **jentene presterer bedre enn guttene**. Som før er jentenes forsprang aller tydeligst på de sammenhengende verbaltekstene, og i særlig grad den skjønnlitterære teksten i prøven. Guttene presterer relativt bra på de faktabaserte tekstene som er satt sammen av diagrammer og tabeller, og det kan se ut til at **tema og tekstlengde er svært viktig for elevenes, og i særlig grad guttenes, innsats og leseforståelse**. Dette inntrykket blir forsterket av at guttene i større grad enn jentene svarer blankt på de åpne oppgavene som krever innsats utover å velge ett av flere svaralternativer. Vi vet at flere jenter enn gutter utvikler seg til å bli lesere i løpet av barneskolen. For guttene taper lystlesingen i konkurransen med de nye digitale og audiovisuelle mediene i betydelig større grad enn hva den gjør for jentene. En av skolen store utfordringer, om ikke *den* største, er å få alle elever – ikke minst guttene – til å bli aktive lesere.

Vedlegg

Vedlegg 1: Teknisk rapport 8. og 9. trinn

Prøven var den samme for 8. og 9. trinn:

Antall tekster: 7

Antall oppgaver: 41¹

Antall åpne oppgaver: 9

Antall tovalgsoppgaver/avkrysningsoppgaver: 3

Antall flervalgsoppgaver: 29

Item-analyse av alle oppgavene

Item-analysen for alle oppgavene er vist i de to tabellene under. Svarfordelingen og dyktigheten (poeng oppnådd på prøven for dem som har svart slik) er avrundet til hele tall. D står for oppgavens diskriminering. På oppgave 9, 25, 27 og 34 kunne elevene få to poeng. P-verdien er regnet ut ved at to poeng gir ett poeng, mens ett poeng gir 0,5 poeng, og denne framkommer i kolonnen "p-verdi". I kolonnene "Svarfordeling" og "Dyktighet" vises andel elever som har fått to og ett poeng, hver for seg.

Tabellene for både 8. og 9. trinn viser at oppgavene i stor grad har fungert bra på begge trinn. Unntakene gjelder også for begge trinn:

- Enkelte oppgaver har noe lav diskriminering (oppgave x).
- For alle oppgavene er de gale alternativene valgt av elever som ligger under gjennomsnittet totalt på prøven.
- Der diskrimineringen er relativt lav, ser vi at noen distraktorer velges av svært få elever og kunne vært byttet ut med andre distraktorer.

¹ Prøven var opprinnelig på 42 oppgaver, men ved oversettelse til nynorsk falt grunnlaget for ett av spørsmålene bort. Den aktuelle oppgaven ble tatt ut av resultatberegningen, slik at det totale antallet oppgaver som det rapporteres om, er 41.

Resultater 8. trinn

Antall elever: 58 171

Reliabilitet: 0,875

Gjennomsnittlig p-verdi: 62,1

Gjennomsnittlig p-verdi gutter: 59,7

Gjennomsnittlig p-verdi jenter: 64,6

A	Svarfordeling i %:					Dyktighet:					D	p-verdi	p-kjønns-diff	Flagg/Komm
	MC	A	B	C	D	Blank	A	B	C	D				
CR	0	1	2	3		0	1	2	3					
Monet1	25	59	6	10	0	21	28	22	23	18	,397	59	4,8	
Monet2	8	3	7	81	0	20	17	22	27	15	,344	81	6,4	
Monet3	5	2	17	75	1	17	16	21	27	16	,421	75	6,6	
Monet4	12	43	11	33	1	22	28	22	24	17	,340	43	6,5	
Monet5	43	19	12	25	1	27	25	22	25	17	,210	43	3,7	
Monet6	10	4	17	67	2	21	20	23	27	18	,332	67	2,1	
Arbeid7	32	5	5	58	0	23	21	20	28	16	,410	58	3,2	
Arbeid8	39	22	22	16	1	26	27	26	23	23	,127	22	-2,1	Lav D
Arbeid9	26	30	44		0	20	25	29		14	,477	58	2,3	
Arbeid10	45	47			7	23	29			18	,443	47	7,9	
Deportert11	35	59			6	23	28			15	,414	59	5,8	
Deportert12	5	15	76	4	0	21	22	27	15	8	,364	76	7,2	
Deportert13	2	82	7	9	1	17	27	20	20	11	,391	81	4,3	
Deportert14	1	4	7	86	1	15	19	18	27	13	,408	86	4,0	
Deportert15	81	3	8	7	1	27	18	22	19	12	,358	81	4,8	
Deportert16	25	62			14	22	29			18	,557	61	11,8	
Deportert17	16	71			12	20	28			17	,570	71	11,1	
Rødliste18	71	12	5	12	1	27	22	23	20	10	,384	71	2,7	
Rødliste19	57	27			17	25	31			19	,448	27	3,5	
Rødliste20	1	97	1	0	1	14	26	14	12	12	,289	97	1,8	
Rødliste21	36	58			4	22	29			13	,494	58	7,1	
Rødliste22	14	8	67	11	1	21	21	28	21	14	,469	67	3,7	
Reddbarna24	6	1	91	1	1	19	17	26	19	12	,312	91	2,2	
Reddbarna25	60	30	6		4	24	28	31		15	,335	21	3,5	
Reddbarna26	32	63	3	1	2	22	28	22	16	13	,402	63	-6,9	
Reddbarna27	16	32	51		1	19	24	29		11	,507	67	-0,6	
Reddbarna28	37	45			18	24	29			20	,486	45	6,9	
Reddbarna29	11	7	76	3	2	20	20	27	19	14	,455	76	5,1	
Reddbarna30	52	15	20	9	5	28	24	23	21	19	,403	52	2,3	
Reddbarna31	64	11	12	10	4	28	20	21	22	16	,491	63	6,7	
Rett i neven32	7	54	20	17	2	21	26	29	22	13	,223	20	-1,4	
Rett i neven33	61	13	10	14	2	28	22	22	22	13	,411	61	8,9	
Rett i neven34	28	26	37		9	21	27	30		16	,624	50	15,2	
Rett i neven35	10	63	5	15	6	21	28	20	22	19	,454	63	8,3	
Rett i neven36	12	25	56	4	3	21	25	28	19	14	,351	56	2,6	
Obama37	79	10	4	5	3	27	20	22	18	13	,452	79	3,2	
Obama38	8	11	71	7	4	20	20	28	19	16	,541	71	10,3	
Obama39	3	85	3	6	3	16	27	17	19	15	,473	85	3,6	
Obama40	15	3	74	5	3	22	23	27	22	15	,344	73	4,9	
Obama41	29	52			18	24	28			19	,416	52	8,5	
Obama42	9	16	5	66	4	19	22	20	28	15	,492	66	10,1	

Resultater 9. trinn

Antall elever: 59 019

Reliabilitet: 0,880

Gjennomsnittlig p-verdi: 67,9

Gjennomsnittlig p-verdi gutter: 65,0

Gjennomsnittlig p-verdi jenter: 70,9

	Svarfordeling i %:					Dyktighet:					D	p-verdi	p-kjønns-diff	Flagg/Komm
	A	B	C	D	Blank	A	B	C	D	Blank				
MC														
CR	0	1	2	3		0	1	2	3					
Monet1	20	63	5	11	0	24	30	24	25	21	,386	63	5,9	
Monet2	6	2	7	85	0	22	18	23	29	17	,351	85	5,6	
Monet3	4	1	16	79	1	19	16	23	29	17	,428	79	6,2	
Monet4	10	52	8	29	1	24	30	24	26	18	,376	52	9,1	
Monet5	47	17	10	25	1	30	27	24	27	18	,251	47	5,6	
Monet6	8	3	15	73	2	23	22	25	29	20	,365	73	3,8	
Arbeid7	22	4	4	70	0	24	22	21	30	19	,419	70	3,1	
Arbeid8	39	23	23	14	1	28	30	28	25	25	,184	23	-1,6	Lav D
Arbeid9	19	28	52		0	22	27	31		15	,468	66	2,5	
Arbeid10	37	56			7	25	31			20	,438	56	7,1	
Deportert11	28	67			5	25	30			17	,429	67	8,0	
Deportert12	4	13	80	2	0	22	24	29	16	10	,341	80	6,3	
Deportert13	2	85	5	7	1	19	29	22	22	13	,381	85	5,3	
Deportert14	1	3	5	90	1	16	21	20	29	13	,394	90	3,7	
Deportert15	84	2	7	5	1	29	21	24	21	15	,342	84	4,0	
Deportert16	19	69			12	23	30			19	,546	69	13,0	
Deportert17	11	78			10	22	30			18	,559	78	11,7	
Rødliste18	77	9	5	9	1	29	23	25	21	11	,406	77	4,5	
Rødliste19	52	33			15	27	33			21	,464	33	4,4	
Rødliste20	1	98	1	0	1	15	28	14	13	13	,276	98	1,7	
Rødliste21	30	65			4	24	30			15	,492	65	9,2	
Rødliste22	11	6	72	9	1	22	22	30	23	16	,485	72	5,8	
Reddbarna24	5	1	93	1	1	22	19	28	21	12	,288	93	2,4	
Reddbarna25	55	34	8		3	27	30	33		16	,361	25	4,6	
Reddbarna26	25	72	2	1	1	24	30	23	17	13	,415	71	-5,0	
Reddbarna27	12	28	60		1	21	25	31		11	,513	74	0,4	
Reddbarna28	30	55			17	25	31			21	,523	55	8,4	
Reddbarna29	8	6	81	2	2	21	22	29	21	15	,467	81	6,0	
Reddbarna30	59	13	17	7	4	30	25	24	23	21	,438	59	3,5	
Reddbarna31	69	10	10	9	3	30	22	22	25	17	,496	69	7,9	
Rett i neven32	6	54	24	14	1	23	28	31	24	15	,267	24	-0,2	
Rett i neven33	70	9	9	12	1	30	23	24	24	15	,439	69	10,9	
Rett i neven34	21	26	45		8	22	28	32		17	,631	58	16,4	
Rett i neven35	9	70	4	12	5	22	30	21	24	21	,476	70	10,7	
Rett i neven36	10	24	60	4	2	22	27	30	21	16	,367	60	4,4	
Obama37	83	7	4	4	2	29	21	23	20	15	,434	83	3,2	
Obama38	6	8	78	4	3	22	21	30	20	17	,528	78	9,9	
Obama39	2	90	2	4	2	17	29	19	20	16	,460	90	4,5	
Obama40	12	3	78	4	2	24	25	29	23	16	,342	78	4,6	
Obama41	24	59			17	26	31			21	,454	59	12,5	
Obama42	6	12	4	75	2	21	24	21	30	16	,474	75	8,9	

Vedlegg 2: Beskrivelser av lesekompetanse på de fem ulike nivåene

	FINNE	TOLKE	REFLEKTERE OG VURDERE
Nivå 1	lokalisere tydelig uttrykte elementer i en tekst med lite konkurrerende informasjon	trekke enkle slutninger eller oppfatte hovedtemaet i en tekst når innholdet er tydelig uttrykt i teksten	bruke personlige meninger til å kommentere form eller innhold i en tekst
Nivå 2	lokalisere tydelig uttrykte elementer i en tekst med noe konkurrerende informasjon	trekke slutninger eller oppfatte hovedtemaet i en tekst på bakgrunn av informasjon som ikke er tydelig uttrykt	bruke personlige erfaringer eller holdninger til å vurdere form eller innhold i en tekst
Nivå 3	lokalisere elementer flere steder i en tekst som inneholder klart konkurrerende informasjon	definere et ikke tydelig uttrykt tema i en tekst eller forstå sammenhenger mellom ulike deler av en tekst	bruke personlige erfaringer eller formell kunnskap til å gi en begrunnet vurdering av form eller innhold i en tekst
Nivå 4	lokalisere og kombinere ulike elementer som finnes flere steder i en tekst, og vurdere hvilke av dem som er relevante	forstå hvordan ikke tydelig uttrykte elementer i en tekst henger sammen, eller hvordan disse henger sammen med teksten som helhet	gi en begrunnet vurdering av form eller innhold i en tekst ved å sammenlikne, kontrastere eller kategorisere informasjon
Nivå 5	lokalisere og kombinere ulike elementer som finnes flere steder i en tekst, og skille relevant informasjon fra sterkt konkurrerende informasjon	forstå tvetydigheter, meningsinnhold som står i motsetning til det forventede, eller meningsinnhold som er negativt uttrykt i en tekst	vurdere form eller innhold i en tekst kritisk og analytisk, eller å utforme hypoteser ved å sammenlikne, kontrastere eller kategorisere informasjon i en tekst

Referanser

- Lie, S., M. Kjærnsli, A. Roe & A. Turmo. 2001. *Godt rustet for framtida? Norske 15-åringers kompetanse i lesing og realfag i et internasjonale perspektiv*. Acta Didactica nr 4/2001. ILS/UiO.
- Kjærnsli, M., S. Lie, R.V. Olsen & A. Roe. 2004. *Rett spor eller ville veier? Norske elevers prestasjoner i matematikk, naturfag og lesing i PISA 2003*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kjærnsli, M., S. Lie, R.V. Olsen, A. Roe. 2007. *Tid for tunge løft. Norske elevers kompetanse i naturfag, lesing og matematikk i PISA 2006*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kjærnsli M. og Roe A. (red). 2010: *På rett spor. Norske elevers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag i PISA 2009*. Oslo: Universitetsforlaget
- Roe A. 2012. Ungdom og lesing – hva forteller nasjonale og internasjonale leseprøver? I Bjorvand, A.M & E.S. Tønnessen: *Den andre leseopplæringa*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Roe A. og Vagle W. (u.a.). *Kjønnsforskjeller i lesing – et dybdedykk i resultatene fra nasjonale prøver på åttende trinn fra 2007 til 2011*. Til vurdering i Norsk pedagogisk tidsskrift i 2012.